

Časopis „NAPREJ“ izhaja
dvakrat mesečno in sicer
4. in 18.

Uredništvo, administracija in
ekspedicija: Idrija št. 75.

Vse denarne pošiljave
na naslov:

Upravništvo „Naprej“.

Vse dopise in spise na
uredništvo.

NAPREJ!

Lastnik lista:
„Idrijska okrajna or-
ganizacija.“

Naročnina za celo leto:
v Idriji (brez donašanja na
dom): K 1-92, (z donaša-
njem na dom): K 2-40,
po pošti K 2-50;
v Nemčijo 3 krone.

Posamezne številke 8 vin.

Odgovor c. kr. poljedel- skega ministra na memo- randum rudarjev c. kr. rud- nika z dne 2. nov. 1905.

7. t. m. je dobil sodrug Ivan Straus kot predsednik krajevnega odbora rudarske zadruga nastopno pismo od c. kr. rudniške direkcije v nemškem jeziku . . . :

C. kr. rudniška direkcija. Idrija, 6. sveč. 1906.
štev. 625.

Njegova Ekscelenca gosp. poljedelski minister Ferdinand grof Lonqueval-Buquoy je na prošnjo delavcev de dato Idrija 2. nov. 1905 o predloženih zahtevah in oziraje se na pismo z dne 21. pros. 1906, doposlano c. kr. poljedelskemu ministrstvu, odobril priloženi plačilni pravilnik za delavce eraričnega rudnika v Idriji, ki je vst. pil v veljavo že 1. sveč. 1906. Opomnil pa je minister, da se s tem plačilnim pravilnikom odgovarja na zahteve stavljene pod točko I., II. in III.

Pod točko V. navedeno delavsko zahtevo glede zopetne upeljave brezplačne dajatve za vse delavce, se ni moglo odobriti, ker je zaslužek delavčev radi izpremenitve družinskih razmer prav pogostim izpremembam podvržen, ki izpreminjajo celo delavčev narok na provizijo ter skoro onemogočujejo pravilno bilanciranje bratovske skladnice.

Kolikor časa se namreč delavcu otroci množe in so nepreskrbljeni, toliko časa raste tudi po novem normalu dajatev žita in drv in s tem torej tudi normalna šehtna plača kakor tudi kot posledica te — narok za provizijo. Ko pa postaja delavec starejši, odpadejo otroci, in to se pravi, on

izgubi s tem precej žita, s tem pa tudi postaja šehtna plača manjša — postaja pa kot posledica tega tudi narok na provizijo manjši! Če delavec, ki je dobival, oz. dobiva svojemu družinskemu stanu primerno normalno šehtno plačo, postane star in stopi v provizijo, dobi manjšo provizijo, nego bi jo dobil v prejšnjih letih ko je več žita dobival in ko je vsled tega večje premije v bratovsko skladnico vplačeval.

Za zopetno vpeljavo brezplačne dajatve naturalij navajeni in navedeni vzroki, češ, da so bili v zadnjem času, ko so bile cene žita velikanske, rudarji z več otroci dobivajoč gotovinsko doklado (mesto brezplačnih prejemkov naturalij) prikrajšani in da bi posamezne rudarske rodbine, katerih živitelji so pijanci ali pa zapravljivci, v veliki bedi živele, če bi ne dobivale žita — ne drže, ker je slučajno prikrajšanje posameznikov z veliko družino pri velikih žitnih cenah s koristmi, katere gotovinska doklada pri zmernih cenah in pri manjši družini (torej v mladostnih letih ter v starosti) proža — več kot izravnano. Kar se pa tiče govorjenja o bedi v delavski družini, katero bi povzročila lahkomišljenost pijančeva, se mora konstatirati, da je pač vsakemu delavcu prosto, naturalije re-luirati ali pa jih enostavno prodati.

Vsled razmer se ne more zopetno vpeljavo naturalij uvesti in bi se z vpeljavo večini delavstva prav nobene dobrote ne izkazala, kamo-li da bi se položaj delavstva kaj zboljšal.

Ker pa se dozdeva, da marsikatera delavska družina polaga precejšno važnost na dobavo žita in kurjave od strani rudnika, se dovoljuje nakupiti žita in kurjave (drv

ali premoga) od rudnika po nakupnih cenah do najvišjega zneska gotovinske doklade in tozadevna določba se je tudi vrstila v § 1. novega plačilnega normala.

Oziraje se na zahtevo VI. se omenja, da se že namerava zidanje delavskih hiš v Idriji po določenem proračunu (preliminariju) danega denarja v dosedanjem načinu nadaljevati.

Glede zahteve IV. zadevajoče zagotovitev najmanj 50 vin. nad normalno šihtno plačo pri akordnem delu, ali z drugimi besedami povedano: zagotovitev minimalne plače pri akordnem delu — se odkloni, ker se akordnim delavcem neka določena plača sploh ne more garantirati, temveč mora biti popolnoma delavcu prepuščeno, zaslužiti kolikor more in hoče.

C. kr. rudniška direkcija

Bilek l. r., c. kr. nadsvetnik.

Novi plačilni normal pa se glasi:

Štev. 2059—06.

Plačilni pravilnik

za delavce eraričnega rudnika v Idriji.

§ 1.

Normalna šihtna plača delavcev eraričnega rudnika v Idriji obstoji:

A. Iz šihthne plače v gotovini in

B. iz doklade, katera obstoji v brezplačnem dobivanju žita in drv v naturi ali pa v denarju.

ad A. Gotovinske šihthne plače so po štirih razredih, vsak z dvema plačilnimi stopnjami sledeče določene:

I. razred	K 2·40	in	K 2·20
II.	»	»	2·00 » » 1·80
III.	»	»	1·60 » » 1·40
IV.	»	»	1·20 » » 1·00

Te šihthne plače veljajo za osemurni šiht. Za dvanajsturni šiht z deseturnim delom plačujejo se za 25 odstotkov zvišane šihthne plače od osemurnega šihtha.

Te šihthne plače se za izvenpogodbene ali akordnega dela storjene šihthe (gospoke šihthe) računajo in izplačujejo.

Posamezne delavske kategorije se v te plačilne razrede sledeče uvrstijo:

V I. razred: rokodelci, mojstri in predelavci pri stavbnem in strojnem oddelku, nadstrojstrestrežniki, laboranti, pisarji;

v II. razred: preddelavci v jami, žgalnici, odbiralnici, tovarni za cinober in pri stavbnem in strojnem oddelku, strojstrestrežniki, laboranti, pisarji i. t. d.;

v III. razred: jamski delavci (kopači, tesarji, zidarji i. t. d.), delavci v odbiralnici, žgalnici, tovarni in izkušnici, strojstrestrežniki, kurilci, delavci stavbnega in strojnega oddelka, pisarji, dninarji, konjski hlapci, cerkveni sluga i. t. d.;

v IV. razred: jamski delavci (vozarji, zastavljalci, čistilci), potem delavci v odbiralnici, žgalnici, tovarni in izkušnici ter delavci stavbnega in strojnega oddelka, dninarji i. t. d.

Premeščenje iz spodnje stopnje plačilnega razreda v višjo stopnjo istega plačilnega razreda se izvrši po v spodnji plačilni stopnji dovršeni največ petletni, brezgrajni in zadovoljivi službi.

Povišanje iz spodnjega v bližnji višji plačilni razred se vrši po merodajnosti istinite potrebe delavcev tega razreda, toda tako da pridejo, če je službovanje brez graje in zadovoljivo, delavci stavbnega in strojnega oddelka, potem posebni delavci pri žgalniškemu in tvorniškemu obratu najpozneje po 20. službenih letih v I. plačilni razred, vsi drugi rudniški delavci pa najpozneje po 30. službenih letih v II. plačilni razred.

Uvrstitev v I. oziroma II. plačilni razred se izvrši pričeni s 1. februarjem 1906 tekom 4letne dobe, tako da bodo s 1. januarjem 1909 vsi delavci z brezgrajnim in zadovoljivim službovanjem in po zgoraj določenih službenih letih uvrščeni v I. oziroma II. plačilni razred.

Za posebno spretno, k rokodelcem pripadajoče delavce, se povišanje plače po dogovoru pridružuje.

Dodatni šihthi (sojšna), ki so dovoljeni le v izvenrednih slučajih ali če nevarnost preti, se plačajo po dogovoru.

ad B. Doklade. Doklade se v mesečni izmeri določajo in sicer dobijo ob času uvedbe tega plačilnega pravilnika službujoči stalni rudniški delavci sledeče mesečne doklade v naturi:

Vsak samski ali oženjen delavec za svojo osebo mesečno 27 in pol l pšenice, 30 l rži in 0,3 m³ drv.

Vsak oženjen delavec poleg tega mesečno za svojo zakonsko ženo: 5 l pšenice, 12 in pol l rži in 0,3 m³ drv ter za vsakega zakonskega ali po postavi temu enakopravnega otroka, do dosežene normalne starosti 14 let, brez omejitve števila: 2 in pol l pšenice in 7 in pol l rži.

Za časa uvedbe tega plačilnega pravilnika službujočim aktivnim rudniškim delavcem je na voljo dano, mesto prej navedenega prejemka v naturi, temu primerni znesek v denarju na dosedaj običajni način zahtevati, ali pa se prejemku v naturi trajno odpovedati, v kojem slučaju dobe na novo vstopivši delavci v naslednjem določene doklade v gotovini:

Po veljavnosti tega plačilnega pravilnika na novo vsprejeti rudniški delavci nimajo nobene pravice prejemati doklade v naturi, temveč naslednje mesečne doklade v gotovini. Namreč dobi:

a) Vsak delavec za svojo osebo mesečno gotovinsko doklado devet (9) kron.

b) Vsak oženjen delavec poleg doklade ad a) za svojo družino skupaj, tedaj ne glede na število družinskih članov, mesečno gotovinsko doklado osem (8) kron.

c) Vsak delavec vdovec poleg doklade ad a) skupaj za svoje, pod normalno starostjo 14 let stoječe, zakonske ali po postavi tem enakopravne otroke, tedaj brez ozira na njih število, mesečno gotovinsko doklado osem (8) kron.

Onim rudniškim delavcem, ki dobivajo mesto naturalij gotovinske doklade, je na voljo dano prejemati žito in kurivo (drva ali premog) od rudnika po napravnih cenah do skupnega zneska gotovinske doklade, proti mesečni odtegnitvi od zaslužka po vsakokrat-

nih od rudniškega ravnateljstva izdanih določilih.

Za slučaj dopusta čez tri dni, potem za slučaj neopravičenih šihtnih zamud ali kake zaporne kazni sploh, se za isti čas pripadajoči prejemek v naturi, v denarjih ali gotovinski dokladi, po dosedaj običajnih določilih odtegne.

§ 2.

Rudniškemu ravnateljstvu je na voljo dano, kjerkoli potrebno, pogodbeno delo uvesti, pri čemur je pogodbeno ceneno na podlagi gotovinskih šihtnih plač (§ 1. lit. A.) znanprej dognati in določiti, zaslužek pa ni nikakršni omejitvi podvržen.

Ako delavci z različno visokimi šihtnimi plačami skupaj po pogodbi delajo, tedaj naj cena temelji vedno na vsji gotovinski šihtni plači.

§ 3.

Šihtni zaslužki v gotovini, oziroma pogodbeni zaslužki in plačilne doklade po resnični vrednosti naturalij ali pa v gotovini, se morajo v izkazih o zaslužku, v plačilnih znamenjih in plačilnih listkih delavcev mesečno izkazati.

§ 4.

Za slučaj poziva v aktivno vojaško službo in sicer:

a) v svrbo lastne vojaške izučbe v za izučbo novincev postavno določenem času; izključena pa je 1 leto ali dalje trajajoča vojaška dejanska službena dolžnost;

b) povodom perijodnih orožnih vaj;

c) v slučaju mobilizacije in

č) v slučaju sklicanja črne vojske, dobe oženjeni ali obodoveli stalni rudniški delavci iz rudniške blagajne izplačano:

30 odstotkov normalne šihthne plače (§ 1. A. in B.), ako imajo več kakor 4 pod normalno starostjo 14 let stoječe zakonske ali pa tem po postavi enakopravne otroke;

25 odstotkov normalne šihthne plače, ako imajo 3 do 4 take otroke;

20 odstotkov normalne šihthne plače, ako imajo 1 do 2 taka otroke, ali ženo brez otrok. Samski ali obodoveli stalni delavci brez otrok dobe pa:

15 odstotkov normalne šihne plače (§ 1. A. in B.).

e) Ako se izkažejo predstoječi prejemki nižji, kot po starem plačilnem pravilniku na podlagi vsakokratne istinite napravne cene za naturalije izračunjeni prejemki, tedaj se ima onim delavcem, ki so bili že pred 1. januarjem 1902 pri rudniku v stalni službi, v slučaju poziva k perijodnim orožnim vajam, zadnje prejemke nakazati oziroma izplačati.

* * *

Krajevni odbor je pretresal v seji pismo c. kr. direkcije in novi plačilni normal, a dobil je več nasprotstev. V pismu direkcije se pravi, da je zahteva pod točko V. v memorandumu odklonjena («naturalne doklade naj se dajo vsem ne novo vsprejetim delavcem kakor tudi onim, ki so sedaj še brez njih»), v plačilnem pravilniku pa je povedano, da dobe vsi delavci, ki so bili 1. svečana t. l. v stalni službi pri rudniku, doklade, in sicer ali v brezplačnem dobavanju naturalij ali pa v denarju. Dalje se pravi v plačilniku, da pridejo vsi rudarji po 30. letih v drugi plačilni razred, pri razvrstitvi razredov pa je zapisano: v drugi razred pridejo predelavci v jami itd. . . Tu je vprašanje: ali je vsak 30 let pri rudniku službujoči rudar — predelavec; kaj so potem čuvaji, zvonarji itd. Zato je šel v petek 9. t. m. dopoldne sodrug Ivan Straus k nadsvetniku Bileku, kjer ga je interpeliral radi teh nasprotujočih si dejstev. G. nadsvetnik Bilek je pojasnil, da je smatrati zahtevo pod V. ugodeno v toliko, da so vsi uslužbenci stalni delavci, ki so bili pred 1. februarjem t. l. vsprejeti sedaj v posesti brezplačne dobave naturalij, le oni, ki bodo vsprejeti od 1. februarja t. l., ne dobe več naturalij, ampak doklade. Glede «predelavcev» pa je izjavil, da se pod tem imenom razumejo vsi delavci, ki delajo pri rudniku v stalni in brezgrajni službi 30 let.

— — — — —
Oziraje se na odgovor c. kr. ministrstva ter dopis c. kr. direkcije je sklicalo vodstvo strokovne podružnice Unije rudarjev avstrijskih javni rudarski shod na 11. t. m., da obrazloži rudarjem odgovor ter

da se zavzame stališče napram novemu plačilnemu pravilniku.

Shod je bil zelo obiskan. Dvorana pri Črnem orlu je bila nabito polna. Najpreje je sodr. J. Berdajs prebral novi plačilni normal, nakar je povzel besedo sodr. A. Kristan, ki je najpopreje ponovil v kratkih potezah zahteve iz memoranduma ter v kratkem obrisal novi pravilnik. Kaj se je dovolilo? Prva zahteva, da odpade V. razred z obema kategorijama, je ugodena in s tem je ugodeno tudi večini mladih delavcev. Ugodena je deloma zahteva V., da naj se da vsem po l. 1902 sprejetim delavcem žito in drva; odklonjeno pa je, da bi se dalo žito in drva tudi vsem onim, ki bodo še sprejeti. Zahteva pod II. se je le toliko ugodila, da se je principielpno pripoznalo rudarjem pristop v drugi razred po 30 letni «brezgrajni in zadovoljivi službi» in da se izvrši premeščenje iz spodnje stopnje enega razreda v drugo stopnjo istega razreda po petletni službi. Ugodilo pa se ni pristop rudarjem v I. razred ter se ni ugodilo zahtevanemu premikanju iz ene kategorije v drugo in iz enega razreda v drugi. Zahteva naša v tem pogledu se je glasila: v IV. razredu b) naj bode rudar 2 leti, v a) 3 leta, nakar naj se prestopi v III. razred b). Po petletnem obstanku v b), naj se prestopi v a), kjer naj se bo 5 let in po teh končanih letih naj se pride v II. razred a): po petih letih v b), po petih letih v I. razred a), po petih v I. razred b), tako da bi se že sedaj premaknili vsi delavci v višje razrede, kar bi bilo edino prav. Iz V. razreda so prišli sedaj v IV., oni iz IV. bi se imeli premakniti v III. itd., ali to se ni zgodilo — marveč vsi ostanejo v onih razredih kakor so bili, le 30 let službe imajoči se tekom 4 let premaknejo v II. razred b). Zahteva pod III. se je deloma ugodila, zahteva pod VI. se je odpravila z navadnimi obljubami. Zahteva pod IV. glede akorda pa se je kratkomalo odklonila. Kakšen je torej rezultat? Za rudarje V. razreda a) in b) povsem zadovoljiv, za rudarje s tridesetletno službo deloma zadovoljiv — za veliko večino rudarjev pa ni vsprejemljiv, kajti tem ni prav nič pomagane! In zahteve, stavljene v memoran-

dumu, so vendar imele en sam cilj: namreč vsled draginjskih razmer provzročeni mizerni položaj rudarjev na sploh zboljšati. Zboljšal pa se večini ni! Vprašanje je, kaj pa sedaj? Odgovor pa dajte vi — rudarji sami. Tako nekako se je glasilo poročilo sodr. A. Kristana. Nato so se oglašali rudarji sodr. I. Straus, I. Kokalj, Fr. Batagelj, Simon Moravec, Knap, Rupnik, Kočevar, Guzelj itd. Cela vrsta govornikov, ki so vsi naglašali svojo nezadovoljnost z novim plačilnikom. Končno se je sprejela sledeča resolucija:

«Javni rudarski shod z dne 11. svečana izjavlja nastopno:

Novi plačilni pravilnik z dne 1. svečana 1906. ne odgovarja povsem zahtevam in potrebam delavcev eraričnega rudnika.

Z veseljem sicer pozdravlja shod dejstvo, da je odpadel peti razred z obema kategorijama ter da se je ugodilo zahtevi po žitu in drvah za vse one, ki so vstopili v službo po l. 1902. — Z veseljem pozdravlja shod dalje, da se je zagotovil rudarjem v principu in dejanju vstop v drugi razred, vendar pa izraža shod svoje obžalovanje, da se ni skromnih zahtev rudarjev v polni meri uvaževalo.

Shod pooblašča zato predsedstvo shoda, da pozove krajevni odbor rudarske zadruga, naj le-ta pretehta vse na današnjem shodu izrečena mnenja glede novega plačilnega pravilnika ter po potrebi zasliši merodajne rudarske zaupnike in deluje nato, da se bode vršila s c. kr. rudniško direkcijo skupna seja, v kateri naj se natančno pojasni zahteve rudarjev z dne 2. nov. 1905 ter pojasni tudi vzroke, zakaj so se te zahteve stavile.

Shod priporoča rudarjem strokovno organizacijo kot edino sredstvo v dosegu zboljšanja delavskih razmer ter pozivlja vse rudarje idrijskega rudnika v vrste organiziranega proletarjata Avstrije.

Deluje pa naj se tudi nato, da se v zadevi regulacije mezd idrijskih rudniških delavcev potom parlamenta interpeluje c. kr. poljedelskega ministra po zvezi socialnodemokratskih poslancev kot edinih parlamentarnih zastopnikov delavstva.»

Doneski k organizaciji čipkarstva na Kranjskem in Goriškem.

II.

Zanimljiv je odgovor časnika «Slovenec» z dne 27. januarja t. l. na pisanje «Slov. Naroda», katero smo mi ponatisnili v prvem našem članku. Da se izognemo kakšnemu napačnemu tolmačenju, priobčujemo ta odgovor, ki vsekakor precej globoko poseza v vzroke, ki so morali priklicati na dan organizacijo čipkarstva. Osebne izbruhe v tem odgovoru je smatrati le kakor protitlak. Puste naj se izven razmotrivanja in vzame naj se le jedro odgovora.

Namen naš je bil v tem članku pojasniti bistvo c. kr. osrednjega čipkarskega tečaja ter pomen čipkarskih šol in tečajev — da bi potem mogli na podlagi teh pojasnil razmotrivati nove poti, ki peljejo čipkarice k boljšemu blagostanju. Ali za to pot naj nam čitatelji oprostite ter prebero in premislijo ta-le «Slovenčev» odgovor: — Idrijsko čipkarstvo.

Pred nedavnim časom oglasil se je zopet «Slov. Narod» s člankom iz Idrije ter ga posvetil naši čipkarski šoli. Dopisnik, ki je svojo jeremijado najbrže le radi tega tako raztegnil, da je bilo več vrstic, jadikuje o konkurenci, neizmernih krivicah, klerikalnej protekciji, velikem «klerikalcu» Vogelniku in enakih budalostih, koje prebaviti zamore le «Narodov» želodec. Da se bo vsakdo lahko o tem prepričal, povemo naj sledeče:

V Idriji se je jelo čipkarstvo širiti že pred sto leti, a v vsem tem dolgem času ni bilo nikakega pravega napredka. Z velikim naporom so čipkarice delale, posamezne svoje izdelke pa prodajale trgovkam čez stalne cene, popolnoma odvisne od slučaja in dobre volje tistega, ki jih je kupil. Posamezne kupčevalke so nosile potem čipke v Trst, Gradec itd. in tam prodajale svoje blago po slavnoznanih vežah zopet brez vsake organizacije, odvisne zgolj od občinstva. Na kako «visokem» stališču je bila ta «kupčija», razvidel bo vsak, če pomisli, da izdelki niso bili nikakor prikrojeni po posameznih razmerah,

temveč se je eden in isti vzorec prodajal za najrazličnejša oblačila. Popolnoma nevesči ljudje so risali doma vzorce brez vsake umetniške podlage in ti vzorci so bili potem za posamezne trgovke največja skrivnost, kajti vsa pozornost je obstala v tem, da se je vzorec prikrival konkurentu, kakor mogoče dolgo. Ti vzorci so se od srede pretečenega stoletja pošiljali posameznim tvrdkam na ogled, katere so potem naročile čipke, ako so jim bili vzorci po volji. Da pa ta način proizvodnje ni bil nikakor prikladen, dokazuje sledeči slučaj:

Pred nekaj leti je poslal trgovec s čipkami na Dunaj vzorec na ogled in obenem tudi ceno, koliko bi stale take čipke. Komaj preteče nekaj dni, že zagleda mož isti vzorec, ki ga je poslal na Dunaj, pri svojem konkurentu. Na vprašanje, od kod ga je dobil, odgovori prostodušno, da mu ga je poslala neka dunajska firma z vprašanjem, po čem bi on take čipke preskrbel in prodajal.

Ta slučaj pa kaže, da so imele tuje firme domače trgovce popolnoma na vrvi, stavljale jim cene, kakor so bile njim primerne, in trgovec je istotako obdelaval čipkarico, kupovaje njene izdelke po njemu primerni ceni ne glede na to, da je bila čipkarica primorana kupiti pri njem še sukanec in druge potrebščine, pri katerih je zopet imel dobiček.

Tem nedostatkom je odpomogla šola. Na šoli sta nastavljeni dve vzorni delavki, ki čipkati dane jima vzorce s stalno plačo.

Po času, kakovosti sukanca in kvaliteti dela, kojega vzorce zahteva, se preračuni cena, koliko je vzorec veljal šolo. K temu se še prišteje primerni dobiček in se potem čipke po tej ceni čipkaricam, ki jih izdelujejo, plačajo. S tem se je odpravilo tisto sistematično odiranje in glihanje, ker čipkarica ve, koliko so njene čipke vredne, česar preje ni nilo. In če jih trgovec noče kupiti, kupi jih šola. Odtod izvira ves žolč, kojega izvestni ljudje v Idriji razlivajo v veselje drugim, hoteč tudi dandanes na tuje stroške brezskrbno živeti, kakor se je to godilo nekdaj. Šola pa ne skrbi samo za primerne cene, temveč dobiva tudi iz centralnega čipkarskega tečaja na Dunaju vzorce, sestavljene od strokovnjakov in ne od primitivnih risarjev, vsled česar se tudi čipke lažje prodajo in raditega tudi čipkarstvo v pravem tiru na korist ljudstva napreduje in ne životari slabotno, kakor v prejšnjem času. Ker je pa to vse le zasluga šole, potem je seveda kriv «klerikalni» Vogel, ki ima v resnici zato od države prisojeno dostojno plačo, pa jo zasluži tudi bolj, kakor marsikateri drugi, ki vidi v čipkarici le predmet svojega dobička, in ne od jutra do večera trpečo revno.

To dejstvo je pribito, izbrisali ga ne bodo vsi «Narodovi» članki, za katere se seveda Vogel, kakor vsi za pravi razvoj čipkarstva v ti ljudje toliko brigajo, kakor za lanski sneg. Vse zavijanje in obrekovanje izvira le iz nizkih in samogoltnih namenov. —

ZMES.

„Potravni spolek.“ Tako je ime novemu združnemu časopisu, kateri izdaja v češkem jeziku centralna «Zveza avstrijskih konsumnih društev». Prva številka je jako dobro urejena in proža prav mnogo pouka češkim zadrugarjem.

Delavsko hranilno in konsumno društvo Fünfhaus na Dunaju je v l. 1905. znamenito napredovalo. Članov je 503 novih, in 2 novi filijalki sta se otvorili. Čisti dobiček se je izplačal v znesku 27.087 K 61 vin. Blagovni promet je znašal v l. 1905 1.495.999 K, dočim je znašal v l. 1904 — 1.280.826 K.

Konsumno društvo „Vorwärts“ na Dunaju je ob novem letu izdalo za svoje člane koledar, v katerem so lepi prispevki raznih vodilnih mož v združnem gibanju.

„Prva produktivna zadruga knjigovezov na Dunaju“ se je te dni ustanovila in začne takoj z delom. Zopet lep napredek na združnem polju. Lepo že deluje na Dunaju produktivna zadruga klobučarjev. V Pragi pa že dalje časa obstoji «Delavska knjigoveznica», ki deluje roko v roki z «Delavsko združno tiskarno» in izkazuje prav lepe uspehe.

Zdravotništvo.

Srce kolesarja.

Kolesarenje je vedno imelo svojo domeno v Franciji in vsled tega je razumljivo, da se je tam najprej medicinsko preiskoval njegov vpliv na človeško telo. Ker je kolo velike važnosti za vojaštvo, je umljivo, da je bil neki vojaški zdravnik prvi, kateri je opozoril občinstvo na nekatere škodljive vplive posebno na srce, in da je sedaj zopet vojaški zdravnik dr. Beyer, ki priobčuje v «mon. med. tedniku» temeljito preiskovanje istega predmeta.

Najprej omenja Beyer uporabo energije pri kolesarenju, katera znaša pri vsakem metru poti, ako se kolesarji počasi (9 kilometrov na uro) 8643 metrskih kilogramov, ako se kolesari s srednjo hitrostjo (15 km) 8846, in pri hitrem kolesarenju (21 km) 11.023 metrskih kilogramov. Kako prednost ima kolesar pred pešcem, se vidi iz tega, da mora zadnji že pri srednji hoji, ako napravi 1 km v desetih minutah, izvršiti 20.026 metrski kilogram, med tem, ko znaša srednja dovršitev kolesarja (1 km v štirih minutah) le

8846 mkg. Kolesar rabi torej manj kot polovico časa in moči na enako daljavo.

Ako se pa izračuna številke na celo uro, je izid naravno ves drugačen. Kolesar porabi pri srednji hitrosti v eni uri 133.563 mkg, pešec le 120.374 mkg. V petih urah prihrani zadnji v primeri s prvim že skoraj 66.000 mkg. Ker pa nima kolesar vsled hitrega napredovanja na poti pravega čuta za to večjo uporabo svoje moči, je nevarnost, da se uda kolesar napornemu kolesarenju. Sploh je bil tu govor le o kolesarenju na ravni cesti; vsak klanec, vsak nasproten veter zviša delo kolesarja. Prva posledica kolesarenja tiči v zvišanem krvnem pritisku, kateri se komaj čez dolgo časa zmanjša vsled utrujenosti srčne mišice. Število žilinih udarcev naraste n. pr. po 20 km od 68 do 108 v eni min.

Iz tega je razvidno, kako pazno treba kolesariti, ker ravno v tem škoduje mnogo vsak napor. Počasno ali srednje kolesarenje je pa kaj koristno človeškemu telesu. Paziti moramo pa pri tem, da se do dvajsetega leta, ko še raste srce, goji kolesarenje z največjo previdnostjo.

Iz «Knajpovca».

Iz idrijskega okraja.

Naročniki, ki še niso poslali naročnine, naj to kmalu store. Tiskar nam je znatno podražil list, ali mi kljub temu nismo zdražili naročnine. Prva stvar vestnega naročnika je, da se vpraša prejemši list: Ali sem že plačal naročnino? Ako se glasi odgovor: ne, potem je treba seči v žep, napisati nakaznico ter jo poslati upravi «Napreja».

Nekateri kolporterji koledarja za l. 1906 tožijo, da so njihovi naročniki pozabili plačati prejeti koledar. Opozorjamo torej na dejstvo, da je kolporter odgovoren za prodani koledar in ni prav, ako naročnik na koledar pozabi plačati tistih 36 krajcarjev.

„**Rdeči Prapor**“ se je jel lepo razširjati po našem mestu in okolici. Sodrugi, le še na delo! Vsak odjemalec «Napreja» naj bode odjemalec «Rdečega Praporja». Za delavca je le delavski tisk! Proč z nasprotniki delavstva!

Živahna agitacija se vrši že za občinske volitve, dasi se še ne ve, kdaj pojedemo volit. Klerikalci hodijo neprestano od hiše do hiše in nagovarjajo volilce za pooblastila. Obetajo gore in doline; njih možje imajo pač grozne zasluge. Njih krščanski virilist se

je baje celo potegoval za stranišča; ta da so edina njegova zasluga. Mi se vsemu temu smejemo. Razsodni ljudje naj pretehtajo vse ter volijo po svoji razsodnosti. V tretjem razredu oddaj vsakdo glas za socialno-demokratske kandidate!

Liberalni konsum! To novico je prinesel «Slovenec» od predzadnje sobote. Imenoval je že par kandidatov za razne funkcije. Mi sicer še o tem konsumu nismo nič natančnega izvedeli, pač pa bi vedeli pripočeti tudi razne elemente v funkcijone. Le na dan s konsumom! Nas bo le to veselilo! Kaj pa bodo rekli liberalni trgovci, to naj snovatelje nič ne briga. Čvrsto naj gredo na dan, saj imajo zdaj med seboj same kapacitete, same že izkušene funkcionarje. Na delo za blagor ljudstva! Po delih vas bomo sodili, po besedah vas moremo le osojati.

Veselica. Rudarska podružnica priredi 18. t. m. zvečer ob 1/2 8. uri zabavni večer v prostorih A. Rogejeve gostilne. Zabavni večer otvori Harambaša s turško godbo in sicer v prvem nadstropju, odkoder gre otvarjat tudi v prtilične prostore. Planinski pevci pridejo knape počastiti ter se veselit z mestnimi dekleti;

knapi se razjeze in pokale bodo bombe, da bo joj... Kdor pa bo hotel kaj več videti in vedeti, ta bo moral priti sam na zabavni večer. Vstop prost. Vspored bo pa od prilike do prilike, kakor bo nanoslo.

Zabava, ki so jo preredili rokodelski pomočniki pri Didiču, je bila prav imenitna. Udeležba obilna, blagajna polna, ljudje pa zadovoljni. Obrtniška pomožna blagajna bo dobila lep znesek, ki ji bo dokaj pomagal.

„Občno konsumno društvo“ je trn v peti delavskim nasprotnikom. Lažje bi prenašali najhujša bremena, kot prenašajo dejstvo, da ta trdnjava socialno-demokratskega delavstva tako prekrasno napreduje. Groza in strah pa je, da ti trdnjavi načeljuje kot ravnatelj sodr. A. Kristan. To je človek, katerega bi ti ljudje najraje živega spravili pod zemljo. Lani na jesen, ko je sodrug A. Kristan nevarno obolel — zaplesale so duše delavskih nasprotnikov. Hudič ga bo vzel — in oddahnjevali so se z blaženimi nasmehi. Ali hudič je boljši, kakor so si mislili možiceljni, in — sodrug A. Kristan je okreval. Upadla so srca nasprotnikom. Zli duh pa jim je pošepetal: gospodarsko ga uničite, pomagal vam bom. Začeli so tožiti, hujskati nezavedne in pa «preveč zavedne». Zaletavati so se začeli tudi v podjetje, katero upravlja. Zakaj vse to! Eno mora biti pribito: kdor nasprotuje občenemu konsumnemu društvu in njegemu vodstvu, ta nasprotuje socialni demokraciji. Kričanje po večji dividendi kaže sovraštvo proti utrditvi delavskega ljudstva. Ako pa prihaja od oseb, ki sebi niso znale gospodariti ter so bedno gospodarsko poginile, potem je čisto umevno, da tice za vsem kričanjem zlobni nameni. Delavci! Socialni demokratje! Dovolj je že neumnosti, ki jih uganjajo naši nasprotniki. Recite: bodi dovolj in napravite konec! Kdor ni z nami, je proti nam. Kritika je dobra in zdrava, ako ima podlago, ali ako se kriči kar tja v en dan in edino z namenom, škoditi dobri stvari, potem se neha vse. Razdirati je lahko, skupaj spraviti pa težko. Kar so pošteni delavci zgradili, tega ne pustimo vetrnjakom razdreti. Proč s hinavci!

Listnica uredništva. Poročilo o občenem zboru prve idrijske čipkarske zadruge prihajajoč.

Žensko društvo „Veda“

sklicuje svoj redni letni

OBČNI ZBOR

na dan 18. sušca t. l. ob 2. uri popoldne
v gostilni A. Kogej (I. nadstr.)

Dnevni red: 1. Pozdrav predsednice.
2. Poročilo odb. 3. Volitev odbora. 4. Slučajnosti.
Odbor.

Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Kristan.

Skrb vsake gospodinje je posvečena družinski blaginji!

**Kathreinerjeva
Kneippova
sladna kava**

je po Kathreinerjevem načinu svojega proizvajanja okusna, zdravju v prospeh in poceni, ima torej neprecenljive prednosti za vsako gospodinjstvo!

Poudarjajte pri nakupovanju izrečno ime Kathreiner in zahtevajte izvirne zavoje z varstveno znamko župnik Kneipp.

Kašelj!

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušeno olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

2740 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko: „Tri jelke“. — Zaloga pri

Daniel Pirc, lekarna v Idriji.

Janez Vidmar

čevljarški mojster

v Demšarjevi hiši

se priporoča cenj. delavcem v izdelovanje vsake vrste obutev trpežno in po nizki ceni.

Tiskal Iv. Pr. Lampret v Kranju.